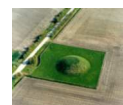

MEMO

Van : B.A. Brugman & W.J. Weerheijm (Vestigia Archeologie & Cultuurhistorie)
Aan : Dhr. A. Kisteman (Amer)
Onderwerp : Quickscan cultuurhistorische en archeologische waarden Hagenouwselaan 7 Leusden;
Versie : Definitief 2.0
Datum : 27-11-2012
Ons kenmerk : V12-27597/2487/WW

Projectgegevens	
Initiatief	Functiewijziging
Toponiem / locatie	Hagenouwselaan 7
Plaats	Leusden
Gemeente	Leusden
Provincie	Utrecht
Opdrachtgever	Amer Zonnehof 43 3811 ND Amersfoort
Contactpersoon opdrachtgever	Dhr. A. Kisteman
Oppervlakte plangebied	ca. 17.000 m2
Projectnummer	V12-2487
Soort onderzoek	Quickscan cultuurhistorische en archeologische waarden
Uitvoerder en documentatie	Vestigia Archeologie & Cultuurhistorie Drs B.A. Brugman MSc (historisch geograaf) Mr. W.J. Weerheijm MA (archeoloog)
Projectleider/Senior archeoloog	Dr. R.M. van Heeringen

1. Opdracht

Amer is betrokken bij de functiewijziging van een perceel aan de Hagenouwselaan 7 te Leusden. De functie van dit perceel zal veranderen van agrarisch bedrijf naar wonen. Tevens zal in het kader van de ruimte voor ruimte regeling een tweede woning mogelijk gemaakt worden. Bestaande opstallen zullen voor het grootste gedeelte worden gesloopt. De paardenbak zal heringericht worden, er worden geen paarden meer gehouden.

Om inzicht te krijgen in de cultuurhistorische en archeologische waarden van het plangebied heeft Vestigia *Archeologie en Cultuurhistorie* in opdracht van Amer een quickscan cultuurhistorische en archeologische waarden uitgevoerd. Het doel van de quickscan is kort te inventariseren of er in het plangebied sprake is van cultuurhistorische objecten/structuren of mogelijke archeologische waarden die door de voorgenomen ontwikkeling verstoord dreigen te worden, of dat hierop een verhoogd risico bestaat, en vervolgens aanbevelingen te doen voor een eventueel vervolgetraject. Het onderzoek bestaat uit een beknopte inventarisatie van beschikbare cultuurhistorische en archeologische basisgegevens. De inventarisatie omvat geen nieuwe waardestelling of bouwhistorisch onderzoek van eventueel aanwezige objecten en elementen. Deze inventarisatie mag ook niet beschouwd worden als een volwaardig Bureauonderzoek (BO) conform de daartoe geldende specificaties uit de Kwaliteitsnorm voor de Nederlandse Archeologie (KNA, versie 3.2). Deze quickscan is slechts een eerste risicoanalyse gericht op de vraag of verdere stappen in het kader van de ruimtelijke ontwikkeling noodzakelijk zijn.

2. Uitgevoerd onderzoek

Ten behoeve van deze korte inventarisatie van cultuurhistorische en archeologische waarden binnen het plangebied, zijn de volgende bronnen geraadpleegd:

- Rijksmonumentenregister van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE);
- Gemeentelijke monumentenlijst (gemeente Leusden);
- De MIP objecten database van de RCE;
- De cultuurhistorische waardenkaart van de provincie Utrecht 'Cultuurhistorie in de provincie Utrecht' en 'Tastbare Tijd';
- CultGIS (LNV);
- Archis2 (RCE);
- De gemeentelijke archeologische beleidskaart (gemeente Leusden).

3. Cultuurhistorie

De boerderij Groot Hagenouwen heeft geen monumentale status (geen rijks- provinciaal of gemeentelijk monument). Het is echter wel een MIP object en staat ook als zodanig op de Cultuurhistorische waardenkaart van de provincie Utrecht. Het gaat daarbij om een langhuisboerderij uit 1952. Op de Cultuurhistorische waardenkaart van Utrecht is Groot Hagenouwen als van waarde aangeduid, op basis van de volgende motivering: vanwege de markante ligging, als voorbeeld van een bouwtype en als uitdrukking van een functie.

Groot Hagenouwen is als volgt omschreven (MIP): Markant aan einde Hagenouwselaan gelegen langhuisboerderij onder afgewolfd zadeldak. Symmetrische voorgevel met roedenvenster. Ingang in l.zijgevel. Rechts achter en links een schuur waardoor een V-vormig erf ontstaat.

Gevel: Gele baksteen.

Vensters en deuren: Vensters met roedenverdeling; opgeklampte deur

Dak: Afgewolfd zadeldak; rode Hollandse pannen

Bijgebouwen: Geen.

Het pand is niet op de monumenten inventarisatielijst van de Welstandsnota opgenomen, het valt onder welstandsgebied 29 (het veenontginningslandschap van het buitengebied). Voor dit gebied geldt dat de bouwwerken passen in de omgevingskarakteristiek (bebouwing) en rekening houden met de bestaande organisatie op het perceel en gerelateerd aan de landschappelijke inrichting. Bouwaanvragen die betrekking hebben op panden die voorkomen op de Monumenten Inventarisatielijst (dit is niet het geval voor Hagenouwselaan 7) worden voorgelegd aan de Welstandscommissie. Naast deze gebiedscriteria zijn in de welstandsnota ook objectgerichte criteria opgenomen. Hagenouwselaan 7 valt onder het object 'hallenhuisboerderij', hiervoor geldt dat de bouwwerken passen in de omgevingskarakteristiek (bebouwing) en rekening houden met de bestaande organisatie op het perceel en gerelateerd zijn aan de landschappelijk inrichting. Ook hiervoor geldt dat bouwaanvragen die betrekking hebben op panden die voorkomen op de monumenten inventarisatielijst van de welstandsnota (dit is niet het geval voor Hagenouwselaan 7) worden voorgelegd aan de Welstandcommissie. Voor meer informatie over de geldende welstandscriteria wordt verwezen naar de Welstandsnota gemeente Leusden (versie 3, 2010).

Boerderij Groot Hagenouwen is in het bestemmingsplan Buitengebied 2009 (onherroepelijk 2010-12-02) niet aangegeven als cultuurhistorisch waardevolle bebouwing. Het ligt echter wel in een gebied met archeologische verwachtingswaarde.

Volgens de ontwerptekening (d.d. 04-07-2012, *afbeelding 1*) blijft de boerderij met de aangrenzende voormalige stal behouden. De drie losse bijgebouwen worden gesloopt, hierover is op basis van deze quickscan niets bekend.

Verder ligt de boerderij volgens de provinciale cultuurhistorische waardenkaart en CultGIS in een veenontginningsgebied en in een voormalig inundatiegebied van de Grebbelinie. De functiewijziging van Hagenouwselaan 7 heeft hierop echter geen invloed.

Afbeelding 1: Ontwerptekening (Bron: Amer).

Conclusie

Het meest waardevolle onderdeel van het boerderijcomplex, de boerderij zelf blijft volgens de ontwerptekening behouden. Hiermee zijn de cultuurhistorische waarden van Hagenouwselaan 7 gewaarborgd. Ten behoeve van deze quickscan is er vanuit gegaan dat de drie te slopen gebouwen, recentere toevoegingen aan de 20ste eeuwse boerderij zijn zonder cultuurhistorische waarden.

4. Archeologie

Gemeentelijk beleid

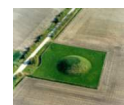
De gemeente Leusden beschikt over een gemeentelijke Archeologische Beleidsadvieskaart. Volgens deze beleidsadvieskaart ligt het plangebied grotendeels in een zone met een hoge archeologische verwachting, waarbij een onderzoeksplicht geldt bij plangebieden groter dan 100 m² waarbinnen bodemingrepen plaatsvinden dieper dan 30 cm -mv. Het zuidelijke deel van het plangebied heeft een middelhoge verwachting waarvoor een onderzoeksplicht geldt bij plangebieden groter dan 500 m²/30 cm -mv (zie kaart 1 achterin het rapport). Deze beleidsadvieskaart en de bijbehorende Beleidsnota Archeologie zullen naar verwachting eind 2012 worden vastgesteld. De kaart en het beleid zullen vervolgens in de huidige bestemmingsplannen moeten worden verwerkt. Plannen worden wel alvast aan de beleidsadvieskaart getoetst. Volgens het huidige bestemmingsplan Buitengebied (2009) ligt het plangebied in een zone aangeduid met een "Archeologische verwachtingswaarde". Volgens de voorschriften art. 24 sub 2. geldt (volgens de oude terminologie) een aanlegvergunningplicht bij het uitvoeren van graafwerkzaamheden

over een oppervlakte van 100 m² en dieper dan 0,3 m -mv. Dit betekent dat er in ieder geval archeologisch onderzoek dient te worden uitgevoerd.

Bekende archeologische waarden

Voor de archeologische gegevens omtrent het onderhavige plangebied is het Archeologisch Informatiesysteem (Archis) geraadpleegd, dat alle geregistreerde archeologische monumenten, onderzoeken, waarnemingen en vondsten bevat (*kaart 1*). Archeologische monumenten zijn terreinen met een (hoge/zeer hoge) archeologische waarde, die ofwel fysiek (wettelijk en juridisch) beschermd worden, ofwel een planologische bescherming hebben waarbij in het bestemmingsplan voorschriften voor het gebruik zijn opgenomen. Archeologische waarnemingen zijn meldingen van archeologische vondsten en/of sporen van bijvoorbeeld nederzettingen, grafvelden, akkersystemen, heiligdommen, enz., die niet nader onderzocht en gewaardeerd zijn. Archeologische vondstmeldingen zijn meldingen die nog niet zijn gecontroleerd om in het systeem te worden opgewaardeerd tot een waarneming.

Binnen het plangebied zijn in Archis geen archeologische monumenten, waarnemingen of vondsten geregistreerd. Binnen een straal van een kilometer liggen geen waarnemingen of vondsten, maar staat wel een archeologisch monument geregistreerd: AMK-terrein 2892 (Asschatterweg/Snorrenhoeve). Dit terrein ligt ca. 400 m ten zuidoosten van het plangebied en betreft een terrein met sporen van een versterkt huis uit waarschijnlijk de 17^e eeuw, omgeven door een gracht en wal. Daarnaast zijn er in de omgeving zes onderzoeken uitgevoerd:

	Onderzoeks meldingsnr.	Afstand plangebied	Jaar	Toponiem	Aard onderzoek	Status
1	25.328	Ca. 600 m (ten westen)	2007	Hagenouwselaan 1	Booronderzoek	Geen vervolg
2	26.620	Ca. 950 m (ten oosten)	2008	Hessenweg 218	Booronderzoek	Geen vervolg
3	26.960	Ca. 300 m (ten zuiden)	2008	Asschatterweg 211A	Bureauonderzoek	Geen vervolg
4	28.117	Ca. 700 m (ten westen)	2008	Valleipark	Bureauonderzoek	Vervolg geadviseerd
5	39.650	Ca. 700 m (ten westen)	2010		Proefsleuven	Deelgebied 1: geen vervolg
6	46.869	Ca. 450 m (ten westen)	2011	Aschatterkeerkade	Proefsleuven	Nog onbekend

Tabel 1: Overzicht onderzoeken binnen een straal van 1 kilometer rond het plangebied (Bron: ArchisII).

Op basis van de bovenstaande gegevens kan verder geen uitspraken worden gedaan over het al dan niet op- of afwaarderen van de archeologische verwachting van het plangebied. De archeologische beleidsadvieskaart van de gemeente is opgesteld in juli 2011 en dus nog vrij recent. Bij afwezigheid van eventuele contra-indicaties dient voorts nog de op de beleidsadvieskaart aangegeven hoge/middelhoge archeologische verwachting voor het plangebied te worden aangehouden.

Conclusie

Het plangebied ligt binnen een zone met een grotendeels hoge, deels middelhoge archeologische verwachting, waarvoor een onderzoeksplicht geldt bij plangebieden groter dan respectievelijk 100 m² en 500 m², waarbij bodemingrepen dieper dan 30 cm -mv zijn gepland. Gezien de geplande ingrepen betekent dit dat er op enig moment archeologisch onderzoek zal moeten plaatsvinden. Het archeologisch onderzoek dient te worden uitgevoerd conform de kwaliteitseisen zoals vastgelegd in de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie versie 3.2 (KNA).

De opties zijn als volgt:

- In het (voorontwerp)bestemmingsplan een dubbelbestemming archeologie opnemen waarbij voor latere bodemingrepen in het kader van de omgevingsvergunning archeologisch onderzoek dient te worden uitgevoerd op de locaties waar de bodemingrepen > 30 cm -mv gepland staan, dan wel voor het hele perceel; of
- Het bestemmingsplan mogelijk "archeologie vrij" te maken door reeds in de voorfase het archeologisch onderzoek uit te voeren naar eventueel aanwezige archeologische waarden.

Gezien de verhoogde archeologische verwachting volstaat in dit geval niet alleen een archeologisch bureauonderzoek (BO), maar zal er ook een verkennend of karterend booronderzoek (IVO-O) dienen te worden uitgevoerd. Door middel van een verkennend booronderzoek worden de fysisch-geografische en bodemkundige gegevens getoetst. Door middel van een karterend booronderzoek (d.w.z. met een dichter boorgrid en grotere boordiameter) wordt vastgesteld in hoeverre de oorspronkelijke bodemopbouw intact is met het oog op de aanwezigheid en de conservering van archeologische vindplaatsen en worden boormonsters onderzocht op archeologische indicatoren. De monsters worden hierbij gezeefd.

- In eerste instantie dient een archeologisch bureauonderzoek uitgevoerd te worden conform de KNA. Deze quickscan is hiervoor niet afdoende, maar kan wel gemakkelijk worden aangevuld en tot een BO worden opgewaardeerd.
- De gemeentelijke richtlijnen voor archeologisch onderzoek vereisen (in tegenstelling tot de gangbare gemeentelijke praktijk) bij een bureauonderzoek tevens het uitvoeren van een veldverkenning.
- Deze veldverkenning kan ook gelijktijdig met het uitvoeren van een booronderzoek worden uitgevoerd waardoor deze meerkosten beperkt kunnen blijven.
- Om zoveel mogelijk uitsluitel te krijgen is het aan te bevelen om in deze fase niet alleen een verkennend booronderzoek uit te voeren maar voor het hele plangebied of alleen op de te verstoren locaties ook meteen gelijktijdig een karterend booronderzoek. Dit voorkomt dat er mogelijk nog onzekerheid blijft bestaan en men in een later stadium nog eens moet terugkomen, met alle bijkomende kosten en tijdsverlies.

De opdrachtgever heeft hierbij de keuze om het booronderzoek uit te laten voeren op alleen de locaties waar gebouwd gaat worden (of een bepaalde zone waarbinnen de bebouwing verwacht kan worden), of voor het hele perceel. Indien het hele perceel wordt onderzocht kan mogelijk het hele perceel worden vrijgegeven voor toekomstige ingrepen; dit betekent echter wel dat hogere kosten gemaakt moeten

worden in vergelijking met een onderzoek op alleen de locaties waar bodemingrepen zullen plaatsvinden. In het laatste geval blijft de rest van het perceel dus de verhoogde verwachting behouden.

Voor een verkennend onderzoek van het hele perceel (met een dichtheid van 6 boringen per hectare)¹ zijn circa 10 boringen benodigd; dit is inclusief veldinspectie ongeveer vier tot vijf uur werk. Risico bestaat dat er nog additionele karterende boringen nodig zijn op bepaalde locaties. Een volledig karterend booronderzoek voor het hele plangebied (met een dichtheid van 20 boringen per hectare en met een grotere boordiameter) vergt circa 34 boringen. Dit komt neer op ongeveer anderhalve dag werk. De middenweg is in dit geval een karterend booronderzoek op alleen de locaties waar bodemingrepen staan gepland. Als we uitgaan van circa 3 boringen bij de locatie van het tweede woonhuis, en nog eens 2-3 boringen op de drie locaties waar gesloopt gaat worden (circa 8-9 boringen) komen we met een totaal van circa 12 karterende boringen (inclusief veldinspectie en zeven van de monsters) uit op circa vijf tot zes uur werk.

Vestigia Archeologie & Cultuurhistorie

e-mail: b.brugman@vestigia.nl, w.weerheijm@vestigia.nl

tel: 033 2779 200

¹ Gemeentelijke richtlijn, schriftelijke communicatie mevr. M. Stronkhorst (regio-archeoloog), d.d. 31-10-2012.

KAART 1 - ARCHEOLOGIE HAGENOUWSELAAN 7 LEUSDEN

